

door goed op de hoogte of bekwaam en in staat om in de meeste gevallen naar een vaste regel te handelen.

Een handig koopman. Hij is nog handiger dan ik dacht. In het eerst ging het moeilijk, ik was niet zeer handig in het weven.

Een mijner behendigste dienaars heeft zijn spoor pogen te volgen. Frans is behendig in alle spelen, vlug in 't leren. Zij wist het geschrift behendig te verbergen.

Zij is zeer vaardig met de naald. Vaardig zijn met de pen.

Zij waren bedreven in de wichelarij uit dromen, vogels en ingewanden van offerdieren. Deze aantekeningen hebben geen ander doel dan de verklaring van hetgeen voor de min bedrevene enige moeilijkheid kan hebben.

Men moet de raad van een zo kundige, ervaren dokter volgen. Als voorheen in het gilde leert men nog altijd zijn handwerk het best al doende, onder toezicht van een ervaren meester.

515. HARD, GESTRENG.

Niet zacht en genadig.

Hard is niet gevoelig voor indrukken, met de bijgedachte van onverdiende strengheid.

Gestrenge is niet toegevend jegens anderen of zich zelven, zich stipt houdende aan wetten of regelen.

Een hard vonnis (d. i. strenger dan beslist nodig was). Hij is een hard geneesheer.

Ik wist, hoe gestreng en nauwgezet mijn vader was. Een gestreng, doch rechtvaardig rechter.

516. HARDNEKKIG, VERHARD

Hardnekkig betekent volhardend om een eens begonnen zaak door te zetten, doch ook minder vatbaar voor overreding. Het kan zowel in goede als in slechte zin gebruikt worden.

Verhard wordt alleen in ongunstige zin gebruikt; het betekent ongevoelig, volhardend in het kwaad.

Hij was hardnekkig van aard en gaf dus zijn plan niet op. Alva, tot waanzin toe hardnekkig in het doorzetten zijner voornemens.

Hij was verhard in de ondeugd. Een verharde booswicht.

517. HARTELIJK, INNIG.

Waar, ongeveinsd, oprecht.

Innig drukt ook de bijgedachte uit van warmte, vuur, harts-tocht. Het is dus sterker dan **hartelijk**.

Hartelijke vrouwelijkheid. Iemand hartelijke genegenheid toedragen.

Haar innig gebed had haar kracht gegeven. Innige vroomheid. Wij zagen elkaar met innige blijdschap terug.

518. HARTSTOCHT, DRIFT.

Heftige neiging van 't gemoed, krachtige begeerte.

Hartstocht is een heftige, onstuimige, vaak onweerstaanbare drang van de zinnen naar de voldoening van hetgeen zij begeren.

Drift duidt meer op het blinde van de neiging.

Mens en dier hebben *driften*; de mens alleen heeft *hartstochten*.

Zo is dus de hartstocht in zich zelf niet te veroordelen. Zijn harts-tochten beheersen.

Hij is zijn drift geen meester. De drift van ieders hart gaat boven alle wetten. (CATS)

519. HAVEN, REDE.

Veilige ligplaats voor schepen.

Een **haven** is door mensen aangelegd en door dijken of dammen gescheiden van het omringende water; ze is dus van verschillende zijden door vallen of land ingesloten.

De **rede** is meer een ligplaats die veiligheid biedt door hare natuurlijke gesteldheid en ligging, b. v. de monding van een rivier, een ingesloten baai e. d.

Een goede haven moet met flinke kaden bezoomd en van alle hulpmiddelen, zoals kranen, enz., voorzien zijn. Sommige havens zijn niet eens met gewoon hoog water voor enigszins grote schepen bevaarbaar.

Het schip is ter rede van Semarang voor anker gegaan. Hij is in behouden ree.

520. HEBBEN, BEZITTEN.

Iets in eigendom hebben.

Hebben drukt dit uit in 't algemeen, zonder meer.

Bezitten wordt gezegd van redelijke wezens en geeft te kennen, dat zij over hun bezitting vrij kunnen beschikken.

Een boom heeft bladeren. Ik heb een boek.

Die persoon bezit een groot aantal huizen. Hij bezit mooie schilderijen.

521. HETEN, NOEMEN.

Heten is een naam hebben of geven.

Noemen is een naam geven of bij name aanwijzen.

Alleen in een bepaalde tegenstelling wordt tussen beide woorden onderscheid gemaakt.

Hij heet eigenlijk Albert, maar men noemt hem Bart.

Hoe heet gij? Ik heet Jan.

Een kind naar zijn vader noemen.

522. HEFTIG, ONSTUIMIG, WILD.

Een hoge mate van kracht uitende.

Heftig: die plotseling opkomende toorn of drift niet beheerst.

Onstuimig: die een grote kracht op heftige wijze laat voelen.

Wild: tevens ruw en zonder regelmaat handelend.

't Is een heftig, een oplopend mens. Mevrouw kan, als zij op haar zeer geraakt is, zeer heftig zijn.

In hare wijze van zijn was iets verrassends en onstuimigs. Dit was het sein tot nieuw en onstuimig misbaar.

Een wilde jongen. Wild te werk gaan.

523. HELDER, KLAAR.

De lichtstralen doorlatend of terugkaatsend.

Helder duidt zowel op de zuiverheid van de oppervlakte als op die van de inhoud; het staat tegenover donker, met de bijgedachte van *licht van kleur*.

Klaar duidt alleen op de zuiverheid van de inhoud; het wordt gezegd van datgene wat niet troebel is en dus de lichtstralen ongehinderd doorlaat.

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

